

Discuție cu Consiliul Economic și Social European

16 februarie 2024, sediul Reprezentanței Comisiei Europene în România

Subiectele și problematicile ridicate de către patronatul Organizația Femeilor Antreprenor (OFA) din cadrul confederației patronale Uniunea Generală a Industriașilor din România (UGIR):

1. Accesul IMM-urilor la finanțare:

- **Absorbția fondurilor europene nerambursabile pe Cadrul Financiar Multianual (CFM) 2014-2020** apare ca fiind foarte bună, teoretic, trecând de 95%. Însă nu trebuie să ignorăm faptul ca există numeroase proiecte publice (ale autorităților publice locale și nu numai) care nu au fost finalizate până la 31 decembrie 2023 și, prin urmare, au fost „fazate”, trecute pe CFM 2021-2027. Practic, absorbția reală pentru perioada 2014-2020 - care, de fapt, a fost de 10 ani, între 2014 și 2023 - este cu mult sub procentele oficiale. Una dintre cauzele pentru interesul pe alocuri foarte scăzut al autorităților publice locale este reprezentată de canibalizarea fondurilor europene cu cele naționale, unde probabil accesul la finanțare este mai comod.

De aceea, propunerea noastră este ca, indiferent de sursa fondurilor pentru proiectele de investiții publice sau private, banii să meargă în aceeași „anvelopă”, iar finanțările să fie acordate pe baza unor criterii unitare, coerente, transparente.

- Cu privire la **Cadrul Financiar Multianual 2021-2027**, salutăm **descentralizarea Programului Regional** cât mai aproape de beneficiarii finali ai fondurilor europene. În ciuda anumitor sincope uneori de înțeles, Agențiile pentru Dezvoltare Regională s-au arătat capabile de a consulta în mod constructiv și transparent stakeholderii relevanți atât la momentul configurării celor 8 Programe Regionale, cât și în prezent, la momentul implementării acestora.

La fel, un exemplu de bună practică este Programul Tranziție Justă: față de de draft-ul inițial, versiunea finală a programului este una mult îmbunătățită. De asemenea, activitatea Comitetului de Monitorizare PTJ este una de apreciat: de exemplu, chiar dacă acest program are anumite particularități și constrângeri inerente, versiunea finală a documentelor aferente apelului pentru investiții productive în IMM-uri și pentru crearea de noi locuri de muncă este una echilibrată.

Două **solicitări** avem în această direcție, în special pentru a spori încrederea antreprenorilor în fondurile europene:

- **Obligarea formală a oricărei Autorități de Management să publice documentul-centralizator cu toate propunerile și observațiile primite, în perioada de dezbatere publică**, pe marginea ghidului solicitantului și a grilei de evaluare pentru fiecare apel de proiecte în parte (indiferent de tipul beneficiarului), indicând în cadrul documentului entitatea care a făcut fiecare propunere / observație.

- **Obligarea formală a oricărei Autorități de Management să publice în timp real în perioada de depunere, pentru fiecare apel de proiecte în parte (indiferent de tipul beneficiarului), numărul de cereri de finanțare depuse, bugetul total alocat apelului în cauză, suma totală a granturilor solicitate în cadrul aplicațiilor depuse, bugetul teoretic rămas disponibil, numărul de zile rămase până la închiderea depunerilor**, și în perioada de evaluare stadiul evaluării și termenele la care se estimează finalizarea evaluării.

Exemplu de bună practică în acest sens: AFIR (pentru apelurile dedicate mediului rural):
<https://www.afir.ro/finantare/contor-fonduri-disponibile/>

- **Programele Educație-Ocupare și, respectiv, Incluziune și Demnitate Socială**: Tragem un semnal de alarmă cu privire la **perioada extrem de lungă în care Comitetul de Monitorizare (CM) nu a fost convocat** (între mai 2023 și decembrie 2023), timp în care au fost lansate numeroase apeluri de proiecte ale căror ghiduri și grile de evaluare nu au fost discutate și aprobate de către CM, așa cum ar fi trebuit.

Din păcate, **deși unele apeluri de proiecte erau dedicate creșterii capacității administrative a patronatelor, ONG-urilor, etc, pentru a consolida și a crește calitatea dialogului dintre acestea li sistemul public, grila de evaluare a dezavantajat**

masiv entitățile înființate în ultimii câțiva ani, avantajându-le în mod discriminatoriu pe cele care au derulat în trecut proiecte similare finanțate din fonduri europene. Astfel, deși, teoretic, pe aceste apeluri de proiecte s-au încurajat parteneriatele, un lider de proiect care a ales drept partener o entitate înființată după anul 2020, care nu a apucat să câștige finanțări din bani europeni, de exemplu, a pierdut puncte în grila de evaluare. Și aceasta chiar dacă entitatea recent înființată ar fi putut demonstra capacitate relevantă prin activitatea derulată de la înființare și prin CV-urile reprezentanților săi.

- Cu privire la **Cadrul Financiar Multianual 2014-2020**, tragem un **semnal de alarmă în legătura cu plățile extrem de întârziate către beneficiari, în special în ultimii 2-3 ani.** Din cauza unor **probleme de capacitate administrativă** aferente anumitor programe (cum ar fi, de exemplu, Programul Competitivitate - Apelurile de proiecte 411 și, respectiv, 411 bis), dar mai ales a problemelor majore cauzate de **deficitul excesiv la bugetul de stat** (de unde se asigură contribuția proprie a statului membru la fondurile europene), s-au înregistrat întâzieri la plată atât către beneficiarii privați, cât și către cei publici, care le-au generat acestora probleme critice de cash-flow.

- Un aspect pe care l-am aduce în discuție cu privire la **Politica de Coeziune (PC)** este cel generat de **clivajul la nivelul dezvoltării economice și, respectiv, al nivelului de trai între diferite județe ale aceleiași regiuni.** Deși PC era presupusă să echilibreze PIB-ul per capita până la nivelul mediei europene între toate regiunile Uniunii Europene, s-a constatat că diferențele existente între regiuni și, în plus, între județele aceleiași regiuni au crescut în loc să se diminueze, și aceasta nu numai în România.

În acest context, este de apreciat faptul că, în cadrul Programelor Regionale, **Agențiile pentru Dezvoltare Regională au decis să încurajeze județele mai puțin dezvoltate prin procente mai mici ale contribuției proprii solicitate IMM-urilor pe apelurile de proiecte dedicate lor. Sau prin apeluri dedicate exclusiv IMM-urilor din aceste județe.**

În ceea ce privește **Planul Național de Redresare și Reziliență**:

- Suntem profund îngrijorați de **întârzierea lansării instrumentelor financiare dedicate mediului privat**, având în vedere faptul că niciun astfel de instrument din PNRR nu a ajuns în mod concret până acum la IMM-uri.

- La fel, ne exprimăm **îngrijorarea și dezamagirea cu privire la apelul pentru digitalizarea IMM-urilor care nu activează în domeniul IT**: deși se vorbește despre necesitatea acestei finanțări încă din vara anului 2020, **nici până în prezent nu au fost finalizate etapele de evaluare și contractare** pe acest apel de proiecte unde depunerea cererilor de finanțare s-a închis în vara anului 2023, în condițiile în care se anunțase că evaluarea urma să fie complet digitalizată.

- Aceeași dezamăgire și în ceea ce privește **apelul de proiecte pentru producția de energie din surse regenerabile**, închis în vara anului 2022: **nici până în prezent nu s-a finalizat etapa de contractare** pentru toate proiectele câștigătoare.

- De asemenea, considerăm **inadmisibilă întârzierea selecției spitalelor beneficiare de fonduri PNRR pentru lucrări de infrastructură**: aceasta va face ca **mare parte din suma alocată Componentei Sănătate din PNRR să nu poată fi cheltuită**, având în vedere faptul că termenul final pentru recepționarea lucrărilor decontabile prin PNRR este 30 august 2026.

- **Un element negativ legat de colaborarea dintre sistemul public și mediul privat** pe direcția accesului IMM-urilor la finanțare este reprezentat de **liniile de finanțare din bani naționali nerambursabili gestionate de către ministerele de linie** (ministerul de finanțe MF; ministerul economiei, antreprenoriatului și turismului MEAT):

- Din păcate, în continuare se folosește **principiul extrem de nociv „primul venit, primul servit”** (cum s-a întâmplat cel mai recent, de exemplu, în luna decembrie 2023, pe Programele „Microindustrializare” și, respectiv, „Comert, Servicii” gestionate de către MEAT): este complet **anormal dar și contraproductiv și imoral să încurajăm antreprenorii să apeleze la trucuri de natură tehnică** pentru a câștiga finanțări publice de la bugetul național, în loc să finanțăm proiecte valoroase, cu efect multiplicator în economie.

Din fericire, cu ajutorul Comisiei Europene, astfel de practici au fost eliminate în cazul apelurilor de proiecte din bani europeni.

- De asemenea, **aceste scheme naționale de ajutor de stat sprijină, de fapt, companiile mai mari, cu acces facil la resurse** (financiare și nu numai), în loc să încurajeze IMM-urile, ce reprezintă „coloana vertebrală” a economiei românești:

- De exemplu, **schema de ajutor de stat pentru industria prelucrătoare**, ce și-a publicat primii câștigători în primăvara anului 2023, a acordat finanțări unor firme cu 0 angajați și câteva zeci de mii de euro venituri în anii precedenți, în timp ce companii cu zeci de ani vechime și câteva sute de angajați nu au avut punctaj suficient pentru a accesa această finanțare.

- La fel, **schema de ajutor de stat pentru investiții regionale de mare impact**, gestionată de către MF (HG 807), a utilizat, pentru departajarea la punctaj egal, criteriul „câștigă firma care solicită ajutorul de stat cel mai mare”: astfel, deși la sesiunea de acum doi ani s-au depus peste 250 de finanțări, au câștigat contracte trei firme pe bugetul inițial alocat acestei finanțări, și încă trei după suplimentarea bugetului.

- **Recenta schemă de ajutor de stat dedicată sectorului materialelor de construcții (MEAT)** acordă punctaj maxim doar companiilor care cer 20 milioane euro ajutor de stat și vin cu o contribuție proprie echivalentă.

Având în vedere aceste exemple, este de înțeles de ce mare parte a antreprenorilor din România nu au încredere în aceste surse de finanțare, considerând că sunt acordate „cu dedicație”. Iar această neîncredere s-a generalizat în special în ultimii 4-5 ani.

2. Tranzitia verde a IMM-urilor dar și a economiei, în general:

- Ne exprimăm **îngrijorarea cu privire la prelungirea schemei de plafonare și compensare aferentă prețurilor la energii:**

- Pe de o parte, este evident că **a continua această schemă în aceleași condiții va avea cu siguranță un impact negativ major asupra deficitului bugetului de stat pe anul în curs.**

- Pe de altă parte, **lipsa unei dezbateri publice reale care să configureze un plan concret de acțiuni agreeate cu stakeholderii relevanți pentru a ieși treptat din**

această schemă nu va face decât să țină sus prețurile la energii, în mod artificial, așa cum deja se observă de luni întregi.

- De asemenea, **nu se observă nicio preocupare reală a statului român pentru a sprijini punctual doar persoanele și entitățile care au cu adevărat nevoie de o astfel de schemă de sprijin**, așa cum ar fi normal și așa cum a recomandat de la bun început Comisia Europeană. De exemplu, deși avem mai multe definiții ale consumatorului vulnerabil care nici în prezent nu acoperă toate categoriile de vulnerabilitate ce ar trebui luate în considerare, încă nu sprijinim în mod personalizat această categorie de cetățeni, deși se discută despre acest lucru de peste 15 ani.

- Tot cu privire la tranziția verde, se constată o **fractură logică** în declarațiile oficiale: **pe de o parte, statul român declară că dorește să accelereze tranziția verde la toate nivelurile sale; pe de altă parte, se întăresc acțiunile de a prelungi și chiar încuraja utilizarea cărbunelui (și a altor energii primare fosile)**, punând în pericol nu doar principiul tranziției juste (prin propagarea unei atitudini derutante vizavi de publicul larg și respectiv, de mediul privat), ci și programul dedicat acesteia.

Programul Tranziție Justă este merit, printre altele, să creeze locuri de muncă pentru persoanele care vor rămâne fără job-uri în urma tranziției verzi - de exemplu, pe apelul de proiecte de investiții dedicat IMM-urilor, aflat în curs de derulare, antreprenorii se angajează să creeze foarte multe locuri de muncă în special pentru cei rămași șomeri în urma acestui proces. Însă, dacă tranziția justă întârzie din cauza statului român, respectivii antreprenori vor fi puși în imposibilitatea respectării angajamentelor asumate în cadrul acestor investiții, deși ei sunt de bună-credință.

- Cea mai recentă versiune a Planul Național Integrat în Domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (**PNIESC**) **nu cuprinde vreo abordare particulară legată de IMM-uri**, deși este evident că acestea trebuie să fie un adevărat motor al combaterii schimbărilor climatice și, respectiv, al accelerării tranziției verzi.

Sperăm că dezbaterile publice ce se vor desfășura la ministerul energiei vor fi cu adevărat deschise și constructive, în așa fel încât PNIESC să nu fie un simplu document formal, ci

un instrument valoros pe calea creșterii eficienței și, respectiv, a independenței energetice a țării noastre.

- **Fondurile nerambursabile pentru producția de energie electrică din surse regenerabile** disponibile atât prin componenta „Energie” din PNRR, cât și prin Fondul pentru Modernizare, **sunt dedicate companiilor cu resurse financiare importante**, având în vedere faptul că **finanțările se acordă firmelor care cer grantul cel mai mic raportat la puterea instalată**.

Dacă, în cazul producției de energie electrică pentru comercializare, este normală o astfel de abordare, interesul statului român fiind să aibă o putere instalată cât mai mare introdusă pe piață, nu același lucru se poate spune în ceea ce privește finanțările pentru acoperirea consumului propriu.

Considerăm că statul român ar trebui să acorde o atenție specială IMM-urilor, în special celor energofage prin natura activității (producție, prelucrare, fabricare, procesare, procesare alimentară), și să le acorde acces la finanțări care să ia în considerare aspecte relevante, și nu principiul „câștigă cel care își poate permite contribuția proprie cea mai mare”.

Aceasta cu atât mai mult cu cât IMM-urile românești din aceste domenii de activitate au o mare problemă cu liniile de producție pe care le folosesc, acestea având, în majoritate, un grad foarte ridicat de uzură fizică și morală.

Astfel, având în vedere **nevoia masivă de re tehnologizare în rândul IMM-urilor**, este cu atât mai mult necesar ca statul **să le pună la dispoziție linii corecte și echilibrate prin care să își finanțeze eficiența și, respectiv, independența energetică**.

- Pe de altă parte, în special în rândul IMM-urilor se simte o nevoie imensă de educare și informare cu privire la importanța **eficienței și, respectiv, a independenței energetice**. Pentru antreprenorii din România, cunoașterea aspectelor legate de sustenabilitate este deja esențială, deoarece permite identificarea și implementarea unor soluții care contribuie la reducerea impactului negativ asupra mediului, dar care, în același timp, pot genera economii de costuri și pot îmbunătăți competitivitatea și imaginea companiei pe piață.

Pentru antreprenorii din România, acumularea de cunoștințe despre sustenabilitate nu mai este o opțiune, ci o necesitate. Acest lucru se datorează nu doar presiunii exercitate de consumatori, care sunt din ce în ce mai interesați de produse și servicii ecologice, dar și cerințelor legislative tot mai stricte în acest domeniu. Antreprenorii care nu îmbrățișează principiile sustenabilității riscă să fie lăsați în urmă, pierzând astfel o parte semnificativă din cota de piață. Mai mult, ei pot întâmpina dificultăți în accesarea unor finanțări avantajoase, deoarece tot mai multe instituții financiare încep să își orienteze resursele către proiecte eco-friendly.

În cazul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-urilor), lipsa cunoștințelor despre sustenabilitate a administratorilor poate avea consecințe devastatoare. Aceste afaceri, adesea cu resurse limitate, sunt în mod special vulnerabile la schimbările din mediul de afaceri. Fără o înțelegere adecvată a modului în care practicile sustenabile pot contribui la reducerea costurilor și la crearea unui avantaj competitiv, aceste întreprinderi riscă să fie depășite de concurență și să își piardă relevanța pe piață.

Transformarea unei afaceri într-una sustenabilă nu este un proces simplu și necesită un angajament pe termen lung din partea antreprenorului. Este nevoie de o înțelegere profundă a principiilor sustenabilității, dar și de capacitatea de a identifica și implementa soluții inovatoare care să contribuie la reducerea impactului negativ asupra mediului. Acest lucru implică investiții în tehnologie, în dezvoltarea competențelor angajaților, dar și în crearea unei culturi organizaționale care să pună accent pe responsabilitatea socială și pe protecția mediului.

- În acest context, este nevoie de programe generalizate de „alfabetizare climatică” a antreprenorilor (mai ales a celor din producție, fabricare, prelucrare, procesare alimentară), derulate de exemplu de către structurile asociative ale mediului privat, cu sprijinul statului.

Patronatul nostru, Organizația Femeilor Antreprenor, a configurat un astfel de program pe care și-ar dori să îl poată implementa în cursul anului 2024 la nivel de proiect-pilot.

3. Disciplina fiscală:

- Un alt aspect foarte important în cadrul Recomandărilor de Țară specifice pentru România este reprezentat de aplicarea politicilor fiscal-bugetare în conformitate cu Recomandările Consiliului pentru eliminarea deficitului public excesiv până în 2024 și consolidarea poziției externe a țării precum și, respectiv, urmărirea unei strategii bugetare pe termen mediu de consolidare treptată și durabilă a finanțelor publice, combinată cu investiții și reforme care să conducă la o creștere durabilă accentuată.

Cu privire la aceste aspecte, nu putem decât să **constatăm lipsa completă a disciplinei fiscale precum și, din păcate, inexistența unui plan concret, coerent și realist de acțiuni care să aibă drept scop ieșirea treptată din procedura de deficit excesiv.**

La acestea se adaugă și **lipsa completă de predictibilitate fiscală cu care se confruntă mediul privat: celebrele ordonanțe „trenuleț”** de la finalul fiecărui an nu denotă decât lipsă de respect din partea statului nu doar pentru antreprenori, ci și vizavi de toți cetățeni țării.

4. Competitivitatea IMM-urilor din România:

- Atât „Recomandările specifice pentru România” cât și draft-ul de „Reformă în curs a normelor de guvernare economică ale UE” pun accentul pe **importanța vitală a competitivității IMM-urilor din statele membre ale Uniunii Europene.**

În acest context, salutăm apelurile de proiecte (din cadrul Programelor Regionale și, respectiv, al noului Program Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare) care încurajează puternic **parteneriatele dintre IMM-uri și, respectiv, institutele de cercetare** (publice sau private). Pentru o țară cum este România, unde, din păcate, antreprenorii încă văd cercetarea, dezvoltarea și inovarea ca fiind cheltuieli și nu investiții, astfel de apeluri de proiecte sunt absolut esențiale pentru a stimula în mod concret și aplicat competitivitatea IMM-urilor din România, mai ales în raport cu concurența din afara țării.

5. Piața muncii, competențele necesare pentru meseriile viitorului

- **Deși anul 2023 a fost „Anul european al competențelor”, o inițiativă a Uniunii Europene menită să încurajeze cetățenii să își îmbunătățească și să își dezvolte competențele și abilitățile pe parcursul vieții, cu scopul de a contribui la creșterea personală, integrare socială, angajabilitate și competitivitate pe piața muncii, în România nu s-a simțit nimic din această dimensiune de care țara noastră ar fi putut beneficia. Dialogul real dintre sistemul public și stakeholderii relevanți cu privire la meseriile viitorului este practic inexistent, iar mediul privat încearcă, doar cu succese izolate care nu fac decât să confirme regula, să facă față singur provocărilor deja apărute pe piața muncii.**

Iată câteva acțiuni pe care România ar fi putut să le întreprindă în cadrul „Anului european al competențelor”:

Campanii de conștientizare și informare: Organizarea de campanii de informare la nivel național pentru a crește gradul de conștientizare despre importanța dezvoltării competențelor și a învățării pe tot parcursul vieții, campanii care ar fi putut include informații despre oportunitățile disponibile pentru educație și formare profesională.

Parteneriate cu sectorul privat: Colaborarea dintre sistemul public și, respectiv, sectorul privat pentru a identifica nevoile specifice de competențe de pe piața muncii și pentru a dezvolta programe de formare care să răspundă acestor nevoi.

Îmbunătățirea accesului la educație și formare profesională: Asigurarea accesului egal la programe de educație și formare profesională de calitate, inclusiv prin oferirea de burse sau subvenții pentru persoanele din grupuri defavorizate sau pentru cei care doresc să își schimbe cariera.

Învățare bazată pe competențe: Adaptarea curriculum-ului educațional pentru a pune mai mult accent pe competențele practice și aplicabile direct în mediul de lucru, inclusiv competențele digitale, competențele pentru gândire critică și competențele sociale.

Recunoașterea competențelor dobândite informal: Dezvoltarea unor mecanisme pentru recunoașterea și certificarea competențelor dobândite în afara sistemelor formale de educație, cum ar fi prin experiența de lucru sau prin auto-învățare.

Sprijin pentru antreprenoriat: Oferirea de resurse și programe de formare pentru persoanele interesate să își înceapă propria afacere, concentrându-se pe dezvoltarea competențelor antreprenoriale.

- În acest context, **sperăm că va fi accelerată evaluarea cererilor de finanțare depuse pe Apelul de proiecte „Ține pasul”**, din cadrul Programului Educație-Ocupare, apel ce a fost disponibil până în luna ianuarie 2024.

De asemenea, **sperăm într-o derulare corectă și accelerată a apelurilor de proiecte dedicate formării profesionale continue a adulților cu finanțare din Programul Tranziție Justă.**